CIĄGI

CIĄGI

- ciągi liczbowe
- indukcja matematyczna
- ciąg arytmetyczny
- ciąg geometryczny
- szereg geometryczny
- zadania

CIĄGI LICZBOWE

- Pojęcie ciągu liczbowego
- Określanie ciągu
- Monotoniczność ciągu

POJĘCIE CIĄGU LICZBOWEGO

DEFINICJA:

Ciągiem nieskończonym nazywamy funkcję określoną na zbiorze liczb naturalnych dodatnich.

Ciąg nazywamy liczbowym, gdy jego wartości są liczbami. Wartości f(1), f(2),..., f(n)nazywamy wyrazami ciągu. Zamiast oznaczeń f(1), f(2),..., f(n) wprowadzamy oznaczenia a_1, a_2,...a_n i nazywamy je odpowiednio: pierwszym, drugim,... n-tym wyrazem ciągu.
Ciąg o wyrazach a_1, a_2,...a_n,... zapisujemy: (a_n).
Wyrazy a_1, a_2,..., a_n,... ciągu liczbowego (a_n) są to liczby rzeczywiste przyporządkowane odpowiednio liczbom naturalnym 1,2,...n,...

POJĘCIE CIĄGU LICZBOWEGO - PRZYKŁADY CIĄGÓW

Niech każdej liczbie naturalnej dodatniej n będzie przyporządkowana liczba

$$\frac{n}{n+1}$$

Określiliśmy w ten sposób pewien ciąg liczbowy nieskończony. Jego początkowymi wyrazami są:

$a_1 = \frac{1}{1+1} = \frac{1}{2}$, $a_2 = \frac{2}{2+1} = \frac{2}{3}$, itd..

Ciąg ten zapisujemy: $\left(\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \ldots \right)$

lub $\left(\frac{n}{n+1} \right)$

POJĘCIE CIĄGU LICZBOWEGO - PRZYKŁADY CIĄGÓW

Każdej liczbie naturalnej $1 \leq n \leq 6$ przyporządkowujemy liczbę $a_n = 40 - n^2$. Otrzymujemy w ten sposób ciąg o sześciu wyrazach:

$a_1 = 40-1^2 = 39$, $a_2 = 40-2^2 = 36$, $a_3 = 40-3^2 = 31$, $a_4 = 40-4^2 = 24$, $a_5 = 40-5^2 = 15$, $a_6 = 40-6^2 = 4$.

Jest to przykład **ciągu skończonego.**

UWAGA!!!

FUNKCJE OKREŚLONE NA SKOŃCZONYM ZBIORZE POCZĄTKOWYCH KOLEJNYCH LICZB NATURALNYCH NAZYWAMY CIĄGAMI SKOŃCZONYMI!!!

OKREŚLANIE CIĄGU

- Ciąg podobnie jak funkcja może być podany w różny sposób. Najczęściej jednak za pomocą **przepisu słownego** lub **wzoru ogólnego**.

OKREŚLANIE CIĄGU - PRZYKŁAD

Dany jest ciąg (a_n), określony wzorem $a_n=n^2+1$. Obliczyć wyrazy: $a_1, a_2, a_{10}, a_{50}, a_k, a_{k+1}$.

ROZWIĄZANIE:

$a_1=1^2+1=2$ $a_2=2^2+1=5$

$a_{10}=10^2+1=101$ $a_{50}=50^2+1=2501$

$a_k=k^2+1$ $a_k+1=(k+1)^2+1$

ODPOWIEDŹ:

$a_1=2$, $a_2=5$, $a_{10}=101$, $a_{50}=2501$, $a_k=k^2+1$, $a_{k+1}=k^2+2k+2$

UWAGA!!!

Niekiedy ciąg określa się za pomocą wzoru rekurencyjnego. Wzór rekurencyjny – wzór służący do wyznaczania wyrazów pewnego ciągu, który uzależnia wartość dowolnego (ogólnego) wyrazu tego ciągu od wartości poprzedzających go wyrazów.

MONOTONICZNOŚĆ CIĄGU

Ponieważ ciągi są funkcjami, więc analogicznie jak w przypadku funkcji możemy badać monotoniczność ciągów, korzystając z definicji funkcji rosnącej, malejące, nierosnącej oraz niemalejącej.
Przyjmujemy następujące określenia:

DEFINICJA NR 1

Ciąg (a_n) nazywamy rosnącym wtedy i tylko wtedy, gdy każdy jego wyraz z wyjątkiem pierwszego jest większy od wyrazu poprzedzającego.

czyli:

Ciąg (a_n) jest rosnący $\Leftrightarrow \bigwedge_{n\in N} a_{n+1}>a_n$

DEFINICJA NR2

Ciąg (a_n) nazywamy malejącym wtedy i tylko wtedy, gdy każdy jego wyraz z wyjątkiem pierwszego jest mniejszy od wyrazu poprzedzającego.

czyli:

Ciąg (a_n) jest malejący $\Leftrightarrow \bigwedge_{n\in N} a_{n+1}<a_n$

MONOTONICZNOŚĆ CIĄGU

UWAGA!!!

W zadaniach dotyczących badania monotoniczności ciągów liczbowych wygodniej jest korzystać z następujących warunków, równoważnych warunkom występującym w definicjach:

1) ciąg (a_n) jest rosnący $\Leftrightarrow \bigwedge_{n \in N} a_{n+1} - a_n > 0$

2) ciąg (a_n) jest malejący $\Leftrightarrow \bigwedge_{n \in N} a_{n+1} - a_n < 0$

MONOTONICZNOŚĆ CIĄGU - PRZYKŁAD

Zbadaj monotoniczność ciągu (a_n) danego wzorem $a_n = \frac{1}{n}$.

<u>ROZWIĄZANIE:</u>

W celu zbadania monotoniczności ciągu tworzymy różnicę $a_{n+1} - a_n$ i badamy jej znak. Wyraz a_n mamy dany. Aby wyznaczyć a_{n+1} należy w miejsce n wstawić n+1.

$$a_{n+1} = \frac{1}{n+1} \; ; \qquad a_{n+1} - a_n = \frac{1}{n+1} - \frac{1}{n} = \frac{n-n-1}{(n+1)n} = \frac{-1}{(n+1)n}$$

Dla dowolnej liczby naturalnej dodatniej n wyrażenie postaci $\frac{-1}{(n+1)n}$ ma wartość ujemną ($(n+1)n>0$ dla każdego $n \in N^+$). A zatem wykazaliśmy, że: $\bigwedge_{n \in N} a_{n+1} - a_n < 0$

<u>ODPOWIEDŹ:</u> W myśl definicji numer 2, ciąg (a_n) jest ciągiem malejącym.

INDUKCJA MATEMATYCZNA

- Zasada indukcji matematycznej

INDUKCJA MATEMATYCZNA

W matematyce wielką rolę odgrywa metoda dowodzenia twierdzeń dotyczących własności liczb naturalnych, znana pod nazwą indukcji zupełnej lub indukcji matematycznej.

ZASADA INDUKCJI MATEMATYCZNEJ:

Jeśli T(n) oznacza pewne twierdzenie mówiące o liczbie naturalnej n, to aby udowodnić, że twierdzenie to jest prawdziwe dla każdej liczby naturalnej n, wystarczy:

1) sprawdzić, że jest ono prawdziwe dla pewnej liczby $n=n_0$, tzn.: sprawdzić, że zachodzi $T(n_0)$
2) dla każdej liczby naturalnej $n = k \geq n_0$ z założenia, że twierdzenie to jest prawdziwe dla liczby $n=k$ wykazać, że jest ono prawdziwe dla liczby następnej $n = k+1$

INDUKCJA MATEMATYCZNA - PRZYKŁAD

- *Udowodnij, że dla każdej liczby naturalnej n zachodzi nierówność $2^n > n$.*
- ROZWIĄZANIE:
- Skorzystamy z zasady indukcji matematycznej:
- 1. dla n=0 mamy: $2^0=1 > 0$
- otrzymaliśmy nierówność prawdziwą
- 2. Zakładamy, że nierówność jest prawdziwa dla pewnej liczby naturalnej **n = k**

INDUKCJA MATEMATYCZNA - PRZYKŁAD

- **Założenie indukcyjne:** $2^k > k$
  wykażemy, że nierówność jest prawdziwa dla $n = k+1$
  Teza indukcyjna: $2^{k+1} > k+1$
  Dowód: $2^{k+1} = 2^k \cdot 2^1 = 2 \cdot 2^k$
  z założenia: $2^k > k$ oraz $2^{k+1} = 2 \cdot 2^k$, więc $2 \cdot 2^k > 2k$
  otrzymujemy: $2^{k+1} = 2 \cdot 2^k > 2k = k+k > k+1$
- czyli wykazaliśmy, że: $2^{k+1} > k+1$

- <u>ODPOWIEDŹ</u>: Na mocy indukcji matematycznej, nierówność $2^n > n$ jest prawdziwa dla każdej liczby naturalnej n.

CIĄG ARYTMETYCZNY

- Określenie ciągu arytmetycznego
- Wzór ogólny
- Suma częściowa ciągu arytmetycznego

OKREŚLENIE CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

- DEFINICJA:
- Ciągiem arytmetycznym nazywamy ciąg, w którym każdy wyraz oprócz pierwszego powstaje przez dodanie do poprzedniego tej samej liczby r. Liczbę r nazywamy różnicą ciągu arytmetycznego.

- UWAGA!!!
- Ciąg arytmetyczny może być nieskończony lub skończony, ale ciąg skończony musi mieć co najmniej trzy wyrazy.

OKREŚLENIE CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

- Jeżeli ciąg (a_n) jest ciągiem arytmetycznym o różnicy r, to z definicji mamy: $a_2-a_1=r$, $a_3-a_2=r$, $a_{10}-a_9=r$, $a_{50}-a_{49}=r$,...

- Ogólnie: $a_{n+1} - a_n = r$, tzn.: w ciągu arytmetycznym różnica między dowolnym wyrazem ciągu i wyrazem, który go bezpośrednio poprzedza jest stała.

WZOR OGOLNY CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

- **Niech dany będzie ciąg arytmetyczny (a_n) o różnicy r. Na podstawie definicji ciągu arytmetycznego mamy:**
- $a_2=a_1+r$
- $a_3=a_2+r=a_1+2r$
- $a_4=a_3+r=a_1+3r$
- $a_5=a_4+r=a_1+4r$
- ……………………………………

- **Można zauważyć, że każdy z wpisanych wyrazów jest sumą wyrazu pierwszego i pewnej wielokrotności różnicy r. Przy czym liczba różnic jest o 1 mniejsza od wskaźnika wyrazu. To spostrzeżenie pozwala na sformułowanie twierdzenia.**

WZÓR OGÓLNY CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

TWIERDZENIE 1:

Jeżeli ciąg (a_n) jest ciągiem arytmetycznym o różnicy r, to:

$$\bigwedge_{n \in N} a_n = a_1 + (n - 1)r.$$

WZÓR OGÓLNY CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

Dowód przeprowadzamy stosując zasadę indukcji matematycznej

1. Sprawdzamy prawdziwość wzoru dla **n=1**

L = a_1 **P** = $a_1 + (1 - 1)r = a_1$; czyli: **L = P**

Zatem wzór jest prawdziwy dla n = 1.

2. Zakładamy, że wzór jest prawdziwy dla **n = k**

Założenie indukcyjne: $a_k = a_1 + (k - 1)r$

Wykażemy, że wzór jest prawdziwy dla **n = k + 1.**

Teza indukcyjna: $a_{k+1} = a_1 + (k+1-1)r = a_1 + kr$

Dowód tezy:

Korzystając z założenia, że $\mathbf{a_k = a_1 + (k-1)r}$ mamy:

L = $a_{k+1} = a_k + r = a_1 + kr$ **P** = $a_1 + kr$; czyli: **L = P**

Na mocy indukcji matematycznej, wzór ten jest prawdziwy dla każdej liczby naturalnej różnej od zera.

PRZYKŁAD

W ciągu arytmetycznym $a_1 = 2$, $r = 5$. Oblicz: a_4, a_{10}, a_{100}, a_k, a_{k+1}

ROZWIĄZANIE:

Korzystamy ze wzoru: $\bigwedge_{n\in N} a_n = a_1 + (n - 1)r$

Stąd:

$a_4 = a_1 + 3r$ $\qquad$ $a_4 = 2 + 15 = 17$

$a_{10} = a_1 + 9r$ $\qquad$ $a_{10} = 2 + 45 = 47$

$a_{100} = a_1 + 99r$ $\qquad$ $a_{100} = 2 + 495 = 497$

$a_k = a_1 + (k - 1)r$ $\qquad$ $a_k = 2 + (k - 1)5$

$a_{k+1} = a_1 + kr$ $\qquad$ $a_{k+1} = 2 + 5k$

ODPOWIEDŹ:

$a_4 = 17$, $a_{10} = 47$, $a_{25} = 122$, $a_{100} = 497$, $a_k = 2 + (k - 1)5$, $a_{k+1} = 2 + 5k$

WYRAZ OGÓLNY CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

- **TWIERDZENIE 2:**
- Każdy wyraz ciągu arytmetycznego, poczynając od drugiego, jest średnią arytmetyczną jego dwóch sąsiednich wyrazów, tzn.:

$$a_n = \frac{a_{n+1}+a_{n-1}}{2} \text{ dla } n \in N^+ \setminus \{1\}$$

- **UWAGA !!!**
- Jeśli ciąg arytmetyczny jest skończony, to twierdzenie to nie jest prawdziwe dla ostatniego wyrazu ciągu, gdyż nie ma po nim następnego.

SUMA CZĘŚCIOWA CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

Rozpatrzmy ciąg arytmetyczny (a_n), którym $a_1=1$, $r=2$, mający 10 wyrazów: $a_1=1$, $a_2=3$, $a_3=5$, $a_4=7$, $a_5=9$, $a_6=11$, $a_7=13$, $a_8=15$, $a_9=17$, $a_{10}=1$. Utwórzmy sumy wyrazów jednakowo odległych od początku i końca tego ciągu:

$a_1 + a_{10} = 1 + 19 = 20$

$a_2 + a_9 = 3 + 17 = 20$

$a_3 + a_8 = 5 + 15 = 20$

$a_4 + a_7 = 7 + 13 = 20$

$a_5 + a_6 = 9 + 11 = 20$

$a_6 + a_5 = 11 + 9 = 20$

$a_7 + a_4 = 13 + 7 = 20$

$a_8 + a_3 = 15 + 5 = 20$

$a_9 + a_2 = 17 + 3 = 20$

$a_{10} + a_1 = 19 + 1 = 20$

Wypisane sumy są równe. Możemy zatem powiedzieć, że suma dwóch wyrazów ciągu arytmetycznego jednakowo oddalonych od pierwszego i ostatniego wyrazu tego ciągu jest stała. Powyższy wniosek jest prawdziwy dla każdego skończonego ciągu arytmetycznego.

SUMA CZĘŚCIOWA CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

TWIERDZENIE 1:
W skończonym ciągu arytmetycznym(a_n) suma wyrazów jednakowo odległych od początku i końca jest stała i równa sumie wyrazów: pierwszego i ostatniego.

UWAGA!!!
W ciągu (a_n) o n wyrazach sumę wyrazów jednakowo odległych od początku i końca zapisujemy:

$$a_k + a_{n-k+1}$$

wyraz k-ty od początku   wyraz k-ty od końca

SUMA CZĘSCIOWA CIĄGU ARYTMETYCZNEGO

TWIERDZENIE 2:

Suma n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego równa jest iloczynowi liczby wyrazów przez średnią arytmetyczną wyrazu pierwszego i ostatniego:

$$S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} n$$

lub:

$$S_n = \frac{[2a_1+(n-1)r]n}{2}$$

SUMA CZĘŚCIOWA CIĄGU ARYTMETYCZNEGO - PRZYKŁAD

Oblicz sumę wszystkich nieparzystych liczb naturalnych mniejszych od 100.

ROZWIĄZANIE:

Liczby 1,3,5,7, ...,99 tworzą ciąg arytmetyczny o różnicy r=2, przy czym $a_1 = 1$.

$$S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} n$$

Aby obliczyć sumę, musimy wyznaczyć n (ilość liczb naturalnych nieparzystych mniejszych od 100). Ze wzoru: $a_n = a_1 + (n - 1)r$:

$99 = 1 + (n - 1)2$

$n = 50$

$$S_{50} = \frac{1 + 99}{2} 50 = 2500$$

ODPOWIEDŹ:

Suma wszystkich nieparzystych liczb naturalnych <100 wynosi 2500.

CIĄG GEOMETRYCZNY

- Określenie ciągu geometrycznego
- Wzór ogólny
- Suma częściowa ciągu geometrycznego

OKREŚLENIE CIĄGU GEOMETRYCZNEGO

Ciągiem geometrycznym nazywamy ciąg, w którym każdy wyraz oprócz pierwszego powstaje przez pomnożenie wyrazu poprzedniego przez tę samą liczbę q. Liczbę q nazywamy ilorazem ciągu geometrycznego.

OKREŚLENIE CIĄGU GEOMETRYCZNEGO

Jeżeli ciąg (a_n) jest ciągiem geometrycznym o ilorazie q, to wprost z definicji mamy: $a_2 = a_1 q$, $a_3 = a_2 q$, ..., $a_{10} = a_9 q$, ...

$$\frac{a_2}{a_1} = q, \quad \frac{a_3}{a_2} = q, \ \ldots, \ \frac{a_{10}}{a_9} = q \ \ldots, \qquad a_1 \neq 0 \text{ i } q \neq 0$$

UWAGA!!!

1. Ciąg geometryczny może być nieskończony lub skończony, ale ciąg skończony musi zawierać co najmniej trzy wyrazy.
2. Przyjmujemy, że ciąg postaci $(a_1,0,0,0,0,\ldots)$ jest ciągiem geometrycznym, gdzie a_1 jest pierwszym wyrazem oraz $q=0$ (pozostałe wyrazy są równe 0).

WZÓR OGÓLNY

Niech dany będzie ciąg geometryczny (a_n) o ilorazie $q\neq 0$ i $a_1\neq 0$.
Na podstawie definicji ciągu geometrycznego mamy:

$a_2 = a_1 g$

$a_3 = a_2 g = a_1 q^2$

$a_4 = a_3 g = a_1 q^3$

$a_5 = a_4 g = a_1 q^4$

....

Można zauważyć, że wyrazy ciągu geometrycznego są iloczynami wyrazu pierwszego i pewnej potęgi ilorazu q, przy czym wykładnik, do którego podniesione q, jest o jeden mniejszy od wskaźnika wyrazu. Pozwala to na sformułowanie twierdzenia:

TWIERDZENIE 1:

Jeżeli (a_n) jest ciągiem geometrycznym o ilorazie $q\neq 0$, to:

$$\bigwedge_{n\in N} a_n = a_1 \cdot q^{n-1}$$

WZÓR OGÓLNY - PRZYKŁAD

Między liczby 2 i 162 wstawić trzy liczby x, y, z takie, aby wszystkie pięć: 2, x, y, z, 162 tworzyły ciąg geometryczny.

<u>ROZWIĄZANIE:</u>

W naszym ciągu geometrycznym mamy: $a_1 = 2$, $a_2 = x$, $a_3 = y$, $a_4 = z$, $a_5 = 162$

ponieważ $a_5 = a_1q^4$, więc $162 = 2q^4$

stąd: $q^4 = 81 \Leftrightarrow q = -3$ lub $q = 3$

dla $q = -3$ mamy:

$a_2 = x = a_1q = -6$

$a_3 = y = a_2q = 18$

$a_4 = z = a_3q = -54$

dla $q=3$ mamy:

$a_2 = x = a_1q = 6$

$a_3 = y = a_2q = 18$

$a_4 = z = a_3q = 54$

otrzymaliśmy dwa ciągi spełniające warunki zadania

<u>ODPOWIEDŹ:</u> $x = -6$, $y = 18$, $z = -54$ lub $x = 6$, $y = 18$, $y = 54$

WZÓR OGÓLNY

- **TWIERDZENIE 2**:

- Każdy wyraz a_n ciągu geometrycznego z wyjątkiem pierwszego (gdy ciąg jest skończony - ostatniego) spełnia warunek:

$$a_n^2 = a_{n-1} \cdot a_{n+1}$$

- Wynika z tego, że wyrazy a_n-1 i a_n+1 mają ten sam znak oraz $|a_n| = \sqrt{a_{n-1} \cdot a_{n+1}}$

Jeżeli wszystkie wyrazy ciągu geometrycznego są dodatnie prawdziwy jest wniosek, że każdy wyraz ciągu, począwszy od drugiego, jest średnią geometryczną wyrazu poprzedniego i następnego:

$$a_n = \sqrt{a_{n-1} \cdot a_{n+1}}$$

SUMA CZĘŚCIOWA CIĄGU GEOMETRYCZNEGO

Obliczymy sumę n początkowych kolejnych wyrazów ciągu geometrycznego.
Przyjmujemy takie same oznaczenia jak dla ciągu arytmetycznego.

$S_1 = a_1$

$S_2 = a_1 + a_2$

$S_3 = a_1 + a_3$

....

$S_n = a_1 + a_2 + a_3 + \ldots + a_{n-1} + a_n$

TWIERDZENIE:

Jeżeli (a_n) jest ciągiem geometrycznym o ilorazie q, to:

$$S_n = \begin{cases} a_1 \dfrac{1-q^1}{1-q}, & \text{gdy } q \neq 1 \\ na_1, & \text{gdy } q = 1 \end{cases}$$

UWAGA!!!

- Wzór postaci:

$$S_n = a_1 \frac{q^n - 1}{q - 1}$$

- wygodniej jest stosować gdy:
- $q > 1$

- Wzór postaci:

$$S_n = a_1 \frac{1 - q^n}{1 - q}$$

- wygodniej jest stosować gdy:
- $q < 1$

SUMA CZĘŚCIOWA CIĄGU GEOMETRYCZNEGO - PRZYKŁAD

W pewnym ciągu geometrycznym $a_1=8$ i $q=2$. Oblicz sumę dziesięciu początkowych wyrazów tego ciągu.

ROZWIĄZANIE:

Przyjmujemy, że rozważany ciąg geometryczny ma co najmniej 10 wyrazów. Korzystamy ze wzoru:

$$S = a_1 \frac{q^n - 1}{q - 1} \quad (q > 1)$$

po podstawieniu danych z treści otrzymujemy:

$S_{10} = 8184$

ODPOWIEDŹ: $S_{10} = 8184$

SZEREG GEOMETRYCZNY

SZEREG GEOMETRYCZNY

- **DEFINICJA:**
- Ciąg nieskończony (S_n) o wyrazach:
- $S_1 = a_1$
- $S_2 = a_1 + a_1q$
- ....
- $S_n = a_1 + a_1q + a_1q^2 + \ldots + a_1q^{n-1}$
- ....
- Nazywamy **ciągiem sum częściowych ciągu** $a_1, a_1q, a_1q^2, \ldots, a_1q^{n-1}, \ldots$ lub **szeregiem geometrycznym** i oznaczamy symbolem:
- $\mathbf{a_1 + a_1q + a_1q^2 + \ldots + a_1q^{n-1} + \ldots}$

SZEREG GEOMETRYCZNY

Jeżeli ciąg (S_n) jest zbieżny, to jego granicę S nazywamy sumą nieskończonego ciągu geometrycznego $(a_1, a_1q, a_1q^2,\dots, a_1q^{n-1},\dots)$ lub sumą szeregu geometrycznego i piszemy:

$$S = a_1 + a_1q + a_1q^2 + \dots + a_1q^{n-1} + \dots$$

UWAGA!!!

Wyrazy ciągu $(a_1, a_1q, a_1q^2,\dots,a_1q^{n-1}, \dots)$ nazywamy wyrazami szeregu $a_1 + a_1q + a_1q^2 + \dots + a_1q^{n-1} + \dots$

Jeżeli szereg $a_1 + a_1q + a_1q^2 + \dots + a_1q^{n-1} + \dots$ ma sumę, to mówimy, że jest zbieżny (do tej sumy). Jeżeli nie ma sumy, to mówimy, że jest rozbieżny.

SZEREG GEOMETRYCZNY

TWIERDZENIE:

Jeżeli $|q| < 1$, to ciąg (S_n) sum częściowych ciągu geometrycznego (szereg geometryczny) jest zbieżny i ma sumę:

$$S = \lim_{n\to\infty} S_n = \frac{a_1}{1 - q}$$

SZEREG GEOMETRYCZNY - PRZYKŁAD

Wyznacz sumę: $3 - \frac{3}{4} + \frac{3}{16} - \frac{3}{64} + \ldots$

ROZWIĄZANIE:

Suma ta jest szeregiem geometrycznym zbieżnym: $a_1=3$, $q= -\frac{1}{4}$, ($|q| < 1$).

Korzystając ze wzoru: $S = \frac{a_1}{1 - q}$ mamy: $S = 2\frac{2}{5}$

ODPOWIEDŹ:

$S = 2\frac{2}{5}$.

ZADANIA

- pojęcie ciągu liczbowego
- monotoniczność ciągu
- indukcja matematyczna
- ciąg arytmetyczny
- ciąg geometryczny
- szereg geometryczny

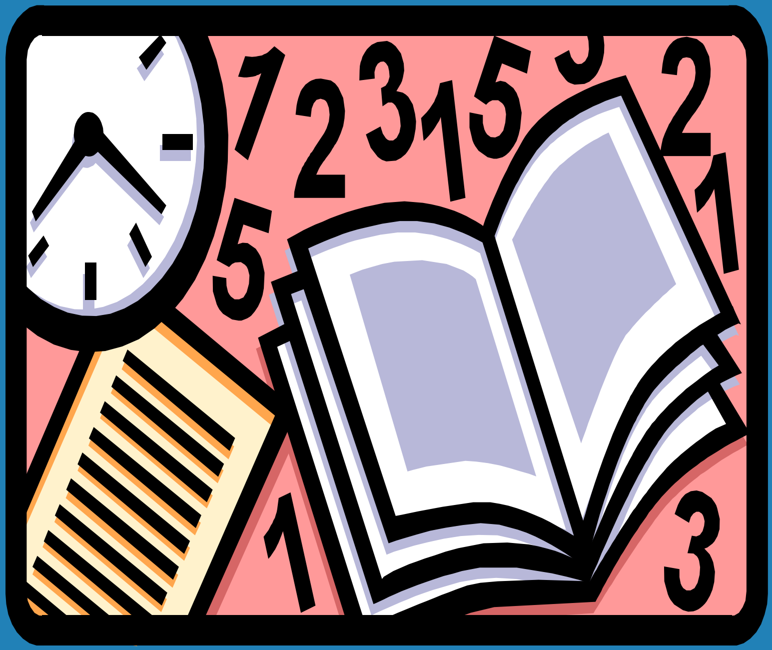

POJĘCIE CIĄGU LICZBOWEGO

OBLICZ PIĘĆ POCZĄTKOWYCH WYRAZÓW CIĄGU (a_n), KTÓREGO WYRAZ OGÓLNY OKREŚLONY JEST WZOREM:

ODP.:

1) $a_n = 9 - 2n$ — $7, 5, 3, 1, -1$

2) $a_n = \dfrac{3}{n+1}$ — $\dfrac{3}{2}, 1, \dfrac{3}{4}, \dfrac{3}{5}, \dfrac{1}{2}$

3) $a_n = (-2)^n$ — $-2, 4, -8, 16, -32$

4) $a_n = 3^{n-1}$ — $1, 3, 9, 27, 81$

MONOTONICZNOŚĆ CIĄGU

ZBADAJ MONOTONICZNOŚĆ CIĄGÓW:

ODP.:

1) $a_n = 1 + 2n$ ciąg rosnący

2) $a_n = 2n^2 - 3$ ciąg rosnący

3) $a_n = n(n + 1)$ ciąg rosnący

4) $a_n = 1\cdot 2\cdot 3\cdot 4\cdot\ldots\cdot n$ ciąg rosnący

5) $an = \dfrac{n^2 + 1}{n^2}$ ciąg malejący

INDUKCJA MATEMATYCZNA

STOSUJĄC ZASADĘ INDUKCJI MATEMATYCZNEJ WYKAŻ, ŻE DLA KAŻDEJ LICZBY NATURALNEJ $n \geq 1$ PRAWDZIWE SĄ WZORY:

1) $2 + 4 + 6 + 8 + \ldots + 2n = n(n + 1)$

2) $1 + 3 + 5 + 7 + \ldots + (2n - 1) = n^2$

3) $2 + 6 + 18 + 54 + \ldots + 2 \cdot 3^{n-1} = 3^n - 1$

4) $3 + 3^2 + 3^3 + 3^4 + \ldots + 3^n = \frac{3}{2}(3^n - 1)$

CIĄG ARYTMETYCZNY

OBLICZ WYRAZ PIERWSZY a_1 I RÓŻNICĘ r CIĄGU ARYTMETYCZNEGO (a_n), JEŻELI:

ODP.:

1) $\begin{cases} a_3 + a_6 = 29 \\ a_5 + a_{11} = 50 \end{cases}$ $a_1 = 4,\ r = 3$

2) $\begin{cases} a_3 + a_5 = 24 \\ a_3 \cdot a_5 = 135 \end{cases}$ $a_1 = 3,\ r = 3$ lub $a_1 = 21,\ r = -3$

3) $\begin{cases} a_9 + a_{12} = 40 \\ a_{15}^2 - a_{11}^2 = 400 \end{cases}$ $a_1 = 115,\ r = -10$ lub $a_1 = 1,\ r = 2$

CIĄG GEOMETRYCZNY

1). Wyznacz trzy liczby, które tworzą ciąg geometryczny, jeżeli wiadomo, że ich suma jest równa 42, a iloczyn jest równy 512.

2) Jaką liczbę należy dodać do każdej z liczb 1, 11, 111, aby powstałe sumy utworzyły ciąg geometryczny?

3) W sześciowyrazowym ciągu geometrycznym suma wyrazów o wskaźnikach nieparzystych jest równa 266, zaś o wskaźnikach parzystych jest równa 399. Wyznacz wyraz pierwszy i iloraz tego ciągu.

ODP.: 1) 32, 8, 2 lub 2, 8, 32; 2) $\frac{1}{9}$; 3) $a_1 = 32$, $q = \frac{3}{2}$

SZEREG GEOMETRYCZNY

DLA JAKICH WARTOŚCI x ISTNIEJE SUMA SZEREGU GEOMETRYCZNEGO ZBIEŻNEGO? OBLICZ SUMĘ JEŻELI:

1) $1 + x^2 + x^4 + x^6 + \ldots$

2) $1 + (1 + x)^2 + (1 + x)^4 + (1 + x)^6 + \ldots$

ODP.: 1) $x \in (-1,1)$, $S = \dfrac{1}{1 - x^2}$; 2) $x \in (-2,0)$, $S = \dfrac{-1}{x^2 + 2x}$